

Nr 137.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående vissa anslag för budgetåret 1954/55 till universitetet i Göteborg och Stockholms högskola m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

(2:a avd.)

I propositionen nr 1 har Kungl. Maj:t under åttonde huvudtiteln, punkten 90, föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1954/55 beräkna

dels till Göteborgs universitet: Avlöningar ett förslagsanslag av 3 300 000 kronor;

dels till Göteborgs universitet: Omkostnader ett förslagsanslag av 300 000 kronor;

dels till Göteborgs universitet: Materiel m. m. ett reservationsanslag av 575 000 kronor;

dels till Göteborgs universitet: Nyanskaffning av apparater m. m. ett reservationsanslag av 100 000 kronor;

dels till Göteborgs universitet: Bokinköp och bokbindning för medicinska fakulteten ett reservationsanslag av 75 000 kronor;

dels till Göteborgs universitet: Bidrag till Göteborgs stad för verksamheten vid medicinska fakultetens bibliotek ett förslagsanslag av 82 000 kronor;

dels till Göteborgs universitet: Utrustning ett reservationsanslag av 325 000 kronor;

dels ock till Göteborgs universitet: Bidrag till kostnaderna för uppförande av patologisk-anatomisk institution m. m. ett förslagsanslag av 500 000 kronor.

Vidare har Kungl. Maj:t i propositionen nr 1 under åttonde huvudtiteln, punkten 98, föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition, för budgetåret 1954/55 beräkna till Bidrag till Stockholms högskola ett förslagsanslag av 5 000 000 kronor.

Sedermera har Kungl. Maj:t i propositionen nr 136, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 26 februari 1954, framlagt de närmare förslag i ovannämnda hänseenden, vilka framgå av den följande redogörelsen, och därjämte till behandling upptagit frågor bland annat om anslag till extra utgifter vid universiteten m. fl. läro-

säten, till utrustning av centrifuganläggning vid karolinska institutets fysiologiska institution samt till Sveriges deltagande i det s. k. tredje internationella geofysiska året.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehåft jämväl vissa i det följande angivna motioner.

1:o) **Göteborgs universitet: Avlöningar.** Kungl. Maj:t har (s. 45—60 av förutnämnda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden den 26 februari 1954) föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att i överensstämmelse med vad departementschefen anfört fastställa personalförteckning för Göteborgs universitet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1954/55, dels godkänna av departementschefen angiven avlöningsstat för Göteborgs universitet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1954/55, dels ock till Göteborgs universitet: Avlöningar för budgetåret 1954/55 anvisa ett förslagsanslag av 3 260 000 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehåft dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Sjödahl m. fl.* (I: 448) och den andra inom andra kammaren av herr *von Friesen m. fl.* (II: 590), i vilka hemställts att en personlig professur i ekonomisk historia vid det blivande universitetets i Göteborg filosofiska fakultet inrättas för preceptorn Artur Attman från och med ingången av budgetåret 1954/55, att precepturen i ekonomisk historia indrages från samma tidpunkt samt att erforderligt anslag därjämte beviljas, varvid av ränteavkastningen av fonden för Marks professur nr 2 beräknas utgå ett belopp, som motsvarar skillnaden mellan professors och preceptors lön;

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Sjödahl m. fl.* (I: 462) och den andra inom andra kammaren av herr *Dahl m. fl.* (II: 599), i vilka hemställts att riksdagen måtte besluta att hos Kungl. Maj:t anhålla om en skyndsamt utredning angående möjligheterna och kostnaderna för en utbyggnad av den nuvarande provisoriska undervisningen i botanik och zoologi vid Göteborgs högskola på så sätt att fullständig akademisk undervisning i dessa ämnen kan anordnas vid det blivande universitetet i Göteborg samt att Kungl. Maj:t måtte vidtaga de åtgärder, som av utredningen föranledas.

I den mån redogörelse i det följande icke lämnas för innehållet i nämnda motioner hänvisas till motionerna I: 448 och I: 462.

Kungl. Maj:ts förslag innebär, att Göteborgs högskola från och med ingången av nästa budgetår sammanföres med medicinska högskolan i Göteborg till ett lärosäte, benämnt universitetet i Göteborg, innefattande en filosofisk och en medicinsk fakultet; i anslutning härtill föreslås att vid

Göteborgs högskola nu anställda befattningshavare beredas motsvarande anställning vid universitetet och att personalförteckning för det nya universitetet fastställs.

Medicinska fakulteten.

Medicinska högskolans avlöningsanslag är nu uppfört med 2 075 000 kronor.

Kungl. Maj:ts förslag beträffande denna fakultet innebär — förutom anvisande av medel för vissa automatiska utgiftsökningar — beträffande personalorganisationen i huvudsak följande.

1. Professur i pediatrik från och med den 1 juli 1954.
2. Laboratur i klinisk fysiologi från och med den 1 juli 1954.
3. Laboratur i medicinsk radiofysik från och med den 1 juli 1954 (till innehavare av denna tjänst utses utan tjänstens ledigförklarande nuvarande radiofysikern vid jubileumskliniken i Göteborg, fil. doktorn Sven Benner).
4. Två biträdande lärare i pediatrik från och med den 1 september 1954.
5. Højning av kursanslaget med 14 400 kronor till 25 950 kronor.
6. Ersättning åt två kursamanuenser för undervisningen i hygien samt stats- och rättsmedicin med sammanlagt 1 500 kronor.
7. Ytterligare en förste amanuens vid farmakologiska institutionen.
8. Ytterligare en docentbefattning.
9. Ytterligare fyra kliniska amanuensbefattningar (två vid pediatrika kliniken från och med den 1 september 1954, en vid obstetrisk-gynekologiska kliniken och en vid kliniskt-fysiologiska centrallaboratoriet från och med den 1 juli 1954).
10. Personlig befattning som försöksassistent i Ce 19 för preparatorn vid histologiska institutionen S. E. Bourghardt (preparatorstjänsten skall hållas obesatt så länge Bourghardt kvarstår vid den personliga tjänsten).
11. Uppflyttning av ett laboratoriebiträde i Ce 11 vid kliniskt-kemiska laboratoriet till Ce 13.
12. Ytterligare fyra laboratoriebiträdestjänster för klinikerna i högst Ce 13.
13. Ytterligare tre kanslibiträdestjänster i Ce 11.

Filosofiska fakulteten.

Den i huvudstaten i Göteborgs högskola ingående anslagsposten till avlöningar är nu uppförd med 1 300 000 kronor.

Kungl. Maj:ts förslag beträffande den filosofiska fakulteten innebär — förutom anvisande av medel för vissa automatiska utgiftsökningar — beträffande personalorganisationen huvudsakligen följande.

1. Biträdande lärare i geografi.
2. Ytterligare en docentbefattning.
3. Højning av kursanslaget med dels 10 000 kronor till arvode åt en pedagogisk lektor i franska, dels ock 18 000 kronor, eller alltså sammanlagt med 28 000 kronor.

4. En andre amanuens i litteraturhistoria.
5. En andre amanuens i nationalekonomi.
6. En biblioteksassistent i Ce 15.
7. Umbildning av en till institutionernas förfogande stående kontorsbiträdestjänst till kanslibiträdesbefattning i Ce 11.
8. Ytterligare en kanslibiträdestjänst i Ce 11.

Till stöd för det i *motionerna I: 448 och II: 590* framställda yrkandet har anförts bland annat följande.

I sina petita för budgetåret 1953/54 begärde styrelsen för Göteborgs högskola, att precepturen i ekonomisk historia, vilken innehades av preceptorn Artur Attman, skulle omvandlas till professur. Universitetskanslern tillstyrkte med hänsyn till Attmans väl vitsordade kompetens såväl i ekonomisk historia som i historia på så sätt bifall till styrelsens ifrågavarande förslag, att Attman med frånträdandet av den av honom innehavda precepturen, vilken borde indragas, utan ansökningsförfarande skulle erhålla en professur i ekonomisk historia.

Antalet studerande i historia och ekonomisk historia vid högskolan utgjorde höstterminen 1953 respektive 63 och 36.

Styrelsens förslag om ändring av precepturen i ekonomisk historia till professur upptogs icke i Kungl. Maj:ts proposition till 1953 års riksdag angående anslag till högskolan för budgetåret 1953/54. Med anledning därav har styrelsen i sina petita för budgetåret 1954/55 på nytt framfört ifrågavarande förslag, vilket liksom föregående år med samma motivering tillstyrkts av universitetskanslern. I Kungl. Maj:ts nu avgivna proposition angående anslag till Göteborgs universitet för budgetåret 1954/55 har emellertid styrelsens av kanslern biträdda förslag ånyo lämnats obeaktat.

Efter prövning av hithörande omständigheter har, enligt vad vi erfarit, styrelsen funnit ett sätt att genomföra förslaget utan kostnader för statsverket. Högskolan disponerar över en donationsfond — fonden för Marks professur nr 2 — av vilken ränteavkastningen för närvarande kapitaliseras, enär densamma är otillräcklig för att helt bekosta en professur. Där emot är ränteavkastningen, som nedan visas, fullt tillräcklig för att täcka kostnadsökningen för omändring av den av Attman innehavda precepturen till professur. Enligt vad högskolans rektor meddelat, har fondens donator lämnat sitt medgivande till att fonden tages i anspråk för här avsett ändamål.

Ifrågavarande donationsfond utvisade den 30 juni 1953 en kapitalbehållning av 247 136 kronor och kan vid ingången av budgetåret 1954/55 beräknas uppgå till cirka 255 000 kronor. Vid en förräntning av 3,4 procent uppkommer en årlig ränteavkastning å nämnda kapitalbelopp av cirka 8 600 kronor; senaste redovisningsår uppgick ränteavkastningen till 8 305 kronor.

För inrättandet av en professur för preceptorn Artur Attman erfordras med nuvarande löneläge ett årligt tillskott av 4 632 kronor. Härtill komma ökade kostnader för Attmans framtida pensionering, vilka med utgångspunkt från nu gällande avgifter till statens pensionsanstalt kunna beräknas till 725 kronor för år. Den totala kostnadsökningen med avseende å Attmans löne- och pensionsförmåner uppgår således för närvarande till

cirka 5 400 kronor. Denna kostnadsökning understiger således med över 3 000 kronor donationsfondens nuvarande ränteavkastning.

Enligt vad ovan anförts, kan en professor för preceptorn Artur Attman inrättas vid det blivande universitetet i Göteborg utan att behöva föranleda ökad kostnad för statsverket. Då behovet av en professor i ekonomisk historia är oomtvistligt och då preceptor Attmans kompetens är till fullo bestyrkt, synes oss lämpligt att professuren inrättas och besättes på av oss föreslaget sätt.

I *motionerna I: 462 och II: 599* har anförts huvudsakligen följande.

Vid Göteborgs högskola meddelades under åren 1931—1947, då en professor i botanik fanns vid högskolan, undervisning med examination i ämnet botanik för filosofie kandidat- och ämbetsexamen. Med anledning av riksdagens beslut av den 28 maj 1952 om vidtagande av åtgärder för avhjälpande av lärarbristen vid högre skolor påbörjades på uppdrag av kanslern för rikets universitet sommaren 1953 undervisning i botanik och zoologi med hälsolära för ett betyg i filosofie kandidat- och ämbetsexamen. Undervisningen har skett enligt av Kungl. Maj:t den 6 juni 1952 och den 17 juli 1953 utfärdade bestämmelser och bestridits av reservationsanslaget för avhjälpandet av lärarbristen vid högre skolor. Genom Kungl. Maj:ts beslut av den 18 december 1953 må dylik undervisning, till vilken folkskollärare med studentexamen samt i mån av plats även studenter vid Göteborgs högskola äga tillträde, meddelas under budgetåren 1953/54 och 1954/55 och vara knuten till Göteborgs högskola.

Den nämnda undervisningen har kunnat komma till stånd framför allt genom att lokaler samt högt kompetenta befattningsinnehavare vid Göteborgs högskolas botaniska institutioner, medicinska högskolans i Göteborg anatomiska, fysiologiska, även vissa av dess kliniska institutioner, samt Svenska institutet för konserveringsforskning kunnat ställas till förfogande.

Genom en utredning beträffande läroverkens behov av lärare har visats, att en högst betydande brist på lärare vid de högre skolorna kommer att finnas under minst ett par årtionden framåt. Detta gäller i första hand de naturvetenskapliga ämnena, icke minst botanik och zoologi. Bristsituationen kan för närvarande närmast betraktas såsom katastrofal, varför det är utomordentligt angeläget, att landets utbildningskapacitet av lärare vid de högre skolorna ökas betydligt. Endast om så blir fallet, kan en fortsatt utbyggnad av de högre skolorna med tillgång på kompetenta lärare komma till stånd. De redan förefintliga institutionerna för botanik och zoologi vid universiteten i Uppsala och Lund samt Stockholms högskola sakna enligt inhämtade uppgifter möjlighet att nämnvärt öka sin utbildningskapacitet av blivande lärare. Härav framgår, att det är synnerligen angeläget att åtgärder vidtagas för att snarast möjligt på annan plats än vid universiteten i Uppsala och Lund samt Stockholms högskola meddela undervisning i naturvetenskapliga ämnen för blivande lärare vid högre skolor.

Vid en dylik utbyggnad av lärarundervisningen måste denna förläggas till en plats, som i möjligaste mån redan förfogar över lokaler, utrustning och bibliotek, för att på så sätt minska nödiga kapitalinvesteringar. I detta avseende intager utan tvekan Göteborg en särställning i landet. Sälunda finnes i Göteborg redan en stor och välutrustad botanisk trädgård med institutioner, ett zoologiskt museum med synnerligen omfattande och

värdefulla samlingar, en provisorisk zoologisk institution med för de ovan omnämnda ett-betygskurserna anskaffad dyrbar utrustning, en medicinsk högskola, vars olika institutioner kunna disponeras för undervisning i en för lärarutbildningen synnerligen viktig del av zoologien nämligen hälso-lära, Svenska institutet för konserveringsforskning samt ett välförsett bibliotek tillhörande Göteborgs högskola och medicinska högskolan. För en permanentning av undervisningen i zoologi erfordras bättre lokaler för den zoologiska institutionen än den nuvarande provisoriska. I samband med uppförandet av de definitiva teoretiska institutionerna vid medicinska högskolan skulle lämpligen en zoologisk institution omfattande endast laboratorielokaler för de studerande samt forskningslokaler för lärarna kunna uppföras. Om denna placerades i anslutning till medicinska högskolans morfologiska institutioner, kunde ett ganska stort antal lokaler, såsom föreläsningssalar, vaxrekonstruktionsrum, djuravdelningar, verkstäder, elektronmikroskopoperingsutrymmen m. m. utnyttjas gemensamt. Det för undervisningen nödvändiga och ur såväl anskaffnings- som underhållssynpunkt synnerligen kostnadskrävande zoologiska museet finnes redan i form av det naturhistoriska museet i Göteborg.

Härav framgår, att Göteborg äger utomordentliga förutsättningar för meddelande av permanent utbildning av lärare vid de högre skolorna i ämnen botanik och zoologi. Härtill kommer, att Göteborgs högskola redan äger en institution i ämnet geografi, varför de studerande genom en dylik permanentning av undervisningen i botanik och zoologi på samma plats skulle kunna skaffa sig utbildning i den synnerligen lämpliga ämneskombinationen botanik, zoologi och geografi. I samband med att den ovan skisserade undervisningen komme till stånd, synes det naturligt, att undervisningen i botanik och zoologi icke begränsades endast till ett-betygskurser utan erhöle samma omfattning som vid övriga lärosäten.

U n i v e r s i t e t e t s a d m i n i s t r a t i o n .

Vid Göteborgs högskola utgöres nu den administrativa personalen av en kamrerare i Ce 27, två kontorister i Ce 13, en förste vaktmästare i Ce 13, en andre vaktmästare i Ce 12 och ett kanslibitråde i Ce 11.

Vid medicinska högskolan åter finnes en byrådirektör i Ce 31, en kassör i Ce 17, ett kanslibitråde i Cg 11 och en expeditionsvakt i Ce 10.

Kungl. Maj:ts förslag beträffande den administrativa personalen innebär följande.

1. Byrådirektörstjänsten i Ce 31 förändras till en tjänst som akademisekretärare med oförändrad löneställning.
2. Tjänsten som kamrerare i Ce 27 uppflyttas till Ce 29 under tjänstebestämmelsen akademikamrerare.
3. En kontoristbefattning i Ce 13 uppflyttas till Ce 15 under tjänstebestämmelsen kansliskrivare.
4. En befattning som amanuens och en tjänst som kontorsbiträde i den reglerade befordringsgången nyinrättas.
5. En kanslibiträdets tjänst i Cg 11 förändras till en motsvarande tjänst i Ce 11.

Härjämte föreslår Kungl. Maj:t, att till rektor vid universitetet i Göteborg skall utgå befattningsarvode med 2 400 kronor och representationsbidrag med likaledes 2 400 kronor för år, till prorektor befattningsarvode med 1 200 kronor för år samt till en var av två valda ledamöter av drättsnämnden arvode med 400 kronor för år.

Särskilda uppbördsmedel.

I avlöningsstaten för medicinska högskolan i Göteborg är nu under rubriken Särskilda uppbördsmedel upptaget ett belopp av 125 000 kronor, avseende bidrag från Göteborgs stad till avlönande av de kliniska amanuenserna.

I huvudstaten för Göteborgs högskola är nu under rubriken Inkomster — förutom bidrag från staten — följande inkomstbelopp upptagna:

1. Avkastning från högskolans fonder	197 000
2. Avgifter från de studerande	32 000
3. Diverse inkomster	4 500
4. Bidrag från Göteborgs stad	400 000
	Summa kronor 633 500

Departementschefen har i sitt förslag till avlöningsstat för universitetet beräknat de särskilda uppbördsmedlen sålunda:

1. Bidrag från Göteborgs stad till avlönande av kliniska amanuenser	145 000
2. Bidrag från Göteborgs stad till filosofiska fakulteten	400 000
3. Avkastningen av vissa donationsfonder	180 700
4. Studentinskrivnings- och examinationsavgifter samt diverse inkomster	6 000
	Summa kronor 731 700

Utskottet biträder Kungl. Maj:ts förslag om sammanförande från och med nästa budgetår av medicinska högskolan i Göteborg och Göteborgs högskola till ett lärosäte, benämnt universitetet i Göteborg och innefattande en medicinsk och en filosofisk fakultet.

Kungl. Maj:t har i förevarande proposition bland annat framlagt förslag om inrättande från och med nästa budgetår av en laboratorbefattning i klinisk fysiologi. Sedermera har Kungl. Maj:t emellertid i en likaledes till innevarande års riksdag avlåten, den 27 mars 1954 dagtecknad proposition, nr 212, angående reformering av läkarutbildningen föreslagit, att ifrågavarande laboratur skulle förändras till en professur i ämnet. Då det enligt utskottets uppfattning knappast synes ändamålsenligt att nu besluta om upprättandet av en laboratur i klinisk fysiologi, vilken inom kort skall omvandlas till professur, vill utskottet för sin del förorda att nämnda professur kommer till stånd redan från och med nästa budgetår.

Av den ståndpunkt, utskottet sålunda intagit följer, att anslagsposterna till avlöningar till ordinarie tjänstemän och till rörligt tillägg böra i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag höjas med respektive 5 000 och 2 000 kronor.

Såsom av den ovan lämnade redogörelsen framgår har universitetskanslern föreslagit att den nuvarande precepturen i ekonomisk historia vid Göteborgs högskola skulle omvandlas till en professur i ämnet samt att innehavaren av förstnämnda befattning, preceptorn Artur Attman skulle med frånträdande av precepturen, vilken borde indragas, utan ansökningsförfarande utses till innehavare av ifrågavarande professur. Kanslerns förslag har emellertid icke föranlett någon framställning till riksdagen från Kungl. Maj:ts sida. I motionerna I: 448 och II: 590 har yrkats, att en personlig professur i ekonomisk historia skulle inrättas för Attman, att precepturen i ämnet skulle indragas samt att ur ränteavkastningen av fonden för Marks professur nr 2, vilken därtill lämnar tillgång, skulle bestridas skillnaden mellan professors- och preceptorslön. Enligt vad utskottet erfart, har donator för sin del icke funnit något att erinra mot den sålunda ifrågasatta dispositionen av omförmälda ränteavkastning utan ansett en dylik användning helt stå i överensstämmelse med donationens syfte. Med hänsyn till Attmans mycket väl vitsordade kompetens såväl i ekonomisk historia som i historia tillstyrker utskottet på så sätt bifall till motionerna, att Attman från och med nästa budgetår erhåller nämnda personliga professur, att preceptorsbefattningen i ekonomisk historia hålles obesatt så länge han innehar sagda personliga tjänst samt att de i avlöningsstaten ingående anslagsposterna till avlöningar till ordinarie tjänstemän och till rörligt tillägg ökas med respektive 3 600 och 1 000 kronor, motsvarande sammanlagt i avrundat tal skillnaden mellan den nu till Attman utgående lönen och professorslön för honom, samtidigt som den under särskilda uppbördsmedel uppförda posten »Avkastning från vissa donationsfonder» uppräknas med ett belopp av samma storleksordning eller alltså tillhoppa med 4 600 kronor, att utgå av ränteavkastningen av ovan omförmälda fond.

Kungl. Maj:ts i övrigt under förevarande punkt framställda förslag ha icke givit utskottet anledning till erinran eller uttalande.

Med anledning av det i motionerna I: 462 och II: 599 framställda yrkandet får utskottet för sin del tillstyrka att en förutsättningslös utredning måtte komma till stånd angående möjligheterna och kostnaderna för en utbyggnad av den nuvarande provisoriska undervisningen i botanik och zoologi vid Göteborgs högskola på så sätt, att fullständig akademisk undervisning i dessa ämnen kan anordnas vid universitetet i Göteborg. Vid denna utredning bör enligt utskottets mening även undersökas huruvida förutsättningar föreligga för en på lämpligt sätt anordnad akademisk undervisning i kemi, eventuellt i samarbete med Chalmers tekniska högskola.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

I. att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 448 och II: 590,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att i överensstämmelse med vad departementschefen och utskottet anført fastställa personalförteckning för Göteborgs universitet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1954/55,

b) godkänna följande avlöningsstat för Göteborgs universitet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1954/55:

A v l ö n i n g s s t a t .

Utgifter:

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	1 072 600
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	710 000
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	1 140 000
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	1 080 700
	Summa kronor 4 003 300

Särskilda uppbördsmedel:

1. Bidrag från Göteborgs stad till avlöande av de kliniska amanuenserna	145 000
2. Bidrag från Göteborgs stad till filosofiska fakulteten	400 000
3. Avkastning från vissa donationsfonder	185 300
4. Studentinskrivnings- och examinationsavgifter samt diverse inkomster	6 000
	Summa kronor 736 300

Nettoutgift kronor 3 267 000

c) till *Göteborgs universitet: Avlöningar* för budgetåret 1954/55 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 3 267 000 kronor,

II. att riksdagen må, i anledning av motionerna I: 462 och II: 599, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning i ovan av utskottet angivna avseenden.

2:o) **Göteborgs universitet: Omkostnader.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (s. 60—62) hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Göteborgs universitet: Omkostnader* för budgetåret 1954/55 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 294 000 kronor.

3:o) **Göteborgs universitet: Materiel m. m.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (s. 62—64) hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Göteborgs universitet: Materiel m. m.* för budgetåret 1954/55 under åttonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 600 000 kronor.

4:o) **Göteborgs universitet: Nyanskaffning av apparater m. m.** I anslutning till Kungl. Maj:ts förslag (s. 64) hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Göteborgs universitet: Nyanskaffning av apparater m. m.* för budgetåret 1954/55 under åttonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 75 000 kronor.

5:o) **Göteborgs universitet: Bokinköp och bokbindning för medicinska fakultetens bibliotek.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (s. 65), vilket innebär oförändrad medelsanvisning, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Göteborgs universitet: Bokinköp och bokbindning för medicinska fakultetens bibliotek* för budgetåret 1954/55 under åttonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 75 000 kronor.

6:o) **Göteborgs universitet: Bidrag till Göteborgs stad för verksamheten vid medicinska fakultetens bibliotek.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (s. 65 o. 66), vilket innebär oförändrad medelsanvisning, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Göteborgs universitet: Bidrag till Göteborgs stad för verksamheten vid medicinska fakultetens bibliotek* för budgetåret 1954/55 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 82 000 kronor.

7:o) **Göteborgs universitet: Utrustning.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (s. 66—69), vilket innebär en anslagsminskning med 180 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Göteborgs universitet: Utrustning* för budgetåret 1954/55 under åttonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 325 000 kronor.

8:o) **Göteborgs universitet: Bidrag till kostnaderna för uppförande av patologisk-anatomisk institution m. m.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (s. 70—73) hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Göteborgs universitet: Bidrag till kostnaderna för uppförande av patologisk-anatomisk institution m. m.* för budgetåret 1954/55 under åttonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 880 000 kronor.

9:o) **Bidrag till Stockholms högskola.** Kungl. Maj:t har (s. 74—105) föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1954/55, vidtaga de ändringar i personalförteckningen för Stockholms högskola, som föranledes av vad departementschefen anfört, dels godkänna av departementschefen angiven huvudstat för Stockholms högskola att tillämpas under budgetåret 1954/55, dels ock till Bidrag till Stockholms högskola för budgetåret 1954/55 anvisa ett förslagsanslag av 4 700 000 kronor.

I förevarande sammanhang har utskottet till behandling förehått

dels en inom andra kammaren av herrar *Johansson* i Stockholm och *Hagberg* i Stockholm väckt motion (II: 598), vari hemställts att riksdagen i anslutning till Kungl. Maj:ts proposition nr 136 bemyndigar Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen vid Stockholms högskola och att godkänna den huvudstat för högskolan, som föranledes av ett bifall till universitetskanslerns förslag, samt att till bidrag för Stockholms högskola för budgetåret 1954/55 anvisas ett förslagsanslag av 5 665 000 kronor,

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Mogård m. fl.* (I: 474) och den andra inom andra kammaren av herr *Helén m. fl.* (II: 617), i vilka yrkats, dels att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa, att Kungl. Maj:t för riksdagen framlägger en sådan plan för upprustning av Stockholms högskola att högskolan vid utgången av budgetåret 1957/58 uppnått en för undervisningen betryggande effekt, dels att riksdagen, utöver de anslag till Stockholms högskola, som föreslagits i Kungl. Maj:ts proposition nr 136, måtte bevilja erforderliga medel för inrättande av följande nya tjänster samt för ökning av nedan angivna anslag, nämligen

1. ytterligare en professur i litteraturhistoria med poetik,
2. ytterligare en professur inom ämnesområdet geografi,
3. en ny forskardocentbefattning och 6 nya docentbefattningar,
4. ett pedagogiskt lektorat i engelska språket,
5. en biträdande lärare i genetik,
6. ökning av juridiska fakultetens kursanslag med 11 100 kronor samt
7. ökning av humanistiska bibliotekets anslagsmedel till extra personal med 10 000 kronor.

I den mån redogörelse i det följande icke lämnas för innehållet i nämnda motioner hänvisas till motionerna II: 598 och II: 617.

Departementschefen har inledningsvis anfört bland annat följande.

Såsom framgår av propositionen nr 123 till 1953 års riksdag (s. 3 f.) fann jag i likhet med universitetskanslern, att en av högskolans rektorsnämnd — efter framställning i ämnet av 1952 års riksdag — uppgjord upprust-

ningsplan för högskolan, avseende budgetåren 1953/58, i åtskilliga avseenden måste göras till föremål för en ytterligare översyn och bearbetning, om den skulle kunna tjäna det av riksdagen angivna syftet. Med anledning därav har högskolans rektorsämbete med skrivelse den 28 juli 1953 avlåtit en inom ämbetet upprättad promemoria, innehållande en sammanställning för de särskilda ämnena över för budgetåret 1953/54 inrättade tjänster och anvisade anslag, erforderliga nya tjänster och anslagsökningar under femårsperioden 1953/58 ävensom av lärarrådet eller andra vederbörande organ framförda motiveringar till de i upprustningsplanen angivna behoven m. m.

Universitetskanslern har den 26 november 1953 avgivit utlåtande över högskolans anslagsbehov för nästa budgetår och därvid anfört bland annat följande.

Med anledning av innehållet i en till mig överlämnad skrivelse från statssekreteraren i finansdepartementet med preliminära direktiv för höstens budgetarbete har jag sett mig nödsakad att starkt beskära de i och för sig i flertalet fall mycket väl motiverade äskanden, som framlagts av vederbörande universitetsmyndigheter. I fråga om Stockholms högskola vill jag emellertid kraftigt understryka angelägenheten av en avsevärd upprustning i såväl personellt som materiellt hänseende. Lärarorganisationen vid högskolan är mycket svagt utbyggd i anseende till det stora antalet studerande. Studenternas legitima krav på en mera individuell handledning i sina studier kan sålunda icke i rimlig utsträckning tillgodoses. I förhållande till föreliggande behov är till de olika läroämnenas förfogande ställda materielanslag otillräckliga och genomgående uppförda med betydligt lägre belopp än för motsvarande institutioner i Uppsala och Lund. Tillströmningen av studerande till högskolan ökar årligen. I efterföljande tabell anges antalet nyinskrivna studerande innevarande hösttermin vid högskolans olika avdelningar. Inom parentes angivna siffror avser antalet nyinskrivna hösten 1952. Såsom jämförelse lämnas uppgift på antalet nyinskrivna höstterminen 1953 vid motsvarande fakulteter (sektioner) i Uppsala och Lund:

	Stockholms högskola	Uppsala	Lund
Stats- och rättsvetenskapliga avd.	86 (114)	42	44
Humanistiska avd.	729 (650)	516	348
Matematisk-naturvetenskapliga avd. . .	181 (177)	132	142
Summa	996 (941)	690	534

Härtill kommer vid Stockholms högskola 14 (22) studerande, som avser att avlägga distriktsåklagarexamen. Medräknas de teologiska och medicinska fakulteterna utgör hela antalet nyinskrivna 766 i Uppsala och 583 i Lund.

De nya bestämmelserna om vidgat tillträde till högre studier (SFS 1953:626) torde komma att medföra en ytterligare ökning av tillströmningen av studerande till högskolan. Dessa s. k. studentlikställda, som i flera avseenden icke når upp till studenternas kunskapsnivå, beräknas komma att erfordra mer handledning än de senare även för elementära studier och därigenom betunga undervisningsarbetet. Lärarstaben är med

nuvarande studentantal underdimensionerad för att kunna motsvara berättigade krav på undervisning och handledning. En ökad tillströmning av studerande kommer att skärpa svårigheterna. Även den icke vetenskapliga personalen är alltför fåtalig. Behovet av en förstärkning av personalorganisationen är sålunda synnerligen trängande. Jag framlägger därför förslag om en betydande utökning av den vetenskapliga personalen och en viss förstärkning även av övriga personalkategorier. Jag har jämväl funnit en viss höjning av materielanslaget ofrånkomlig. Trots de betydande utgiftsökningar, som jag funnit mig böra förorda, kan statens bidrag till högskolan för nästa budgetår sänkas med i runt tal 460 000 kronor beroende framför allt därpå, att jag ansett anslag för uppförande av nybyggnad för fysiska institutet icke böra med mer än 100 000 kronor belasta utgiftsstaten för nämnda budgetår.

Huvudstatens utgiftssida.

Posten till avlöningar är nu uppförd med 4 035 000 kronor.

Kungl. Maj:ts förslag innebär — förutom vissa automatiska utgiftsökningar — beträffande personalorganisationen m. m. huvudsakligen följande.

1. Professuren i internationell rätt (Carl Lindhagens professur) ledigförklaras i författningsenlig ordning och den nuvarande professuren i statsrätt, förvaltningsrätt och folkrätt förändras vid uppkommande ledighet till en professur i statsrätt och förvaltningsrätt.
2. Ytterligare en professur i nordiska språk.
3. Ytterligare fyra docentbefattningar.
4. Pedagogiskt lektorat i tyska språket.
5. Biträdande lärarbefattning i statskunskap.
6. Ytterligare en biträdande lärarbefattning i nationalekonomi.
7. Höjning av matematisk-naturvetenskapliga och humanistiska avdelningarnas kursanslag med respektive 7 000 och 12 000 kronor.
8. Förste assistent i stället för andre assistent vid genetiska institutet.
9. Förste assistent i stället för andre amanuens vid institutet för oorganisk och fysikalisk kemi.
10. Ytterligare en förste assistent vid kemiska övningslaboratoriet.
11. Andre assistent vid institutet för statistik.
12. Förste amanuens för pedagogik och pedagogisk psykologi.
13. Höjning av arvoden till två assistenter i astronomi med för den ene 1 100 kronor och för den andre 200 kronor.
14. Kanslibiträden i Ce 11 vid vartdera zootomiska institutet och institutet för psykologi och pedagogik.
15. Utbyte av en maskinisttjänst i Ce 13, en tjänst som värmelednings-skötare och reparatör i Ce 11 samt en eldartzjänst i Ce 10 till respektive en maskinisttjänst i Ca 15, en reparatörstjänst i Ca 12 och en eldartzjänst i Ca 11.
16. Inrättande av en eldarbefattning i Cg 10.
17. Sänkning av anslagsmedlen till extra personal vid humanistiska biblioteket från nu 35 000 kronor till 10 000 kronor.
18. Uppräkning av anslagsmedlen för extra arbetskraft vid kassaförvaltningen med 4 000 kronor.

19. Befattningsarvode och representationsbidrag till rektor med 2 400 kronor respektive 2 400 kronor samt befattningsarvode till prorektor med 1 200 kronor.
20. Uppförande å ordinarie stat av fjorton å högskolans personalförteckning nu såsom extra ordinarie upptagna tjänster (se förevarande proposition nr 136, s. 90).

Kanslern har med avseende å personalorganisationer m. m. — utöver de förslag, som av Kungl. Maj:t enligt ovan upptagits — gjort framställning om anvisande av medel för de ändamål, vilka finnas redovisade i förevarande proposition nr 136 å s. 90 och 91.

Till stöd för det i *motionen II: 598* framställda yrkandet har — under åberopande av den sammanställning av antalet nyinskrivna elever hösten 1953 vid Stockholms högskola samt universiteten i Uppsala och Lund, som finnes intagen i kanslerns ovannämnda yttrande — anförts bland annat följande.

Antalet hel- och deltidsanställda lärare inom de olika avdelningarna vid Stockholms högskola samt Uppsala och Lunds universitet framgår av följande tablå:

	Stockholm	Uppsala	Lund
Professorer och preceptorer	48,0	67,5	54,0
E. o. docenter	19,0	59,0	57,0
Biträdande lärare	25,0	26,5	30,5
Assistenter och amanuenser	61,0	130,0	120,0
Totalt	153,0	283,0	261,5

I sammanställningen här ovan framstår de otillräckliga anslagen till Stockholms högskola i en bjärt dager. Stockholms högskolas styrelse har på grundval av förslag från högskolans lärarråd framlagt ett statförslag för budgetåret 1954/55, som skulle medge den personella och materiella upprustning som de finner önskvärd. Detta utmynnar i ett förslag om statsbidrag med 7 652 100 kr., eller en höjning med 1 527 100 kr. Universitetskanslern har företagit avsevärda prutningar men samtidigt understrukit, att en viss utökning av lärarkåren och materielanslagen är nödvändig för att möjliggöra individuell handledning i studierna, för att möta den ökade tillströmningen av studenter och för att högskolan skall bli mera jämställd med universiteten i Uppsala och Lund. På detta universitetskanslerns nedprutade förslag har ecklesiastikministern ytterligare prutat närmare 1 miljon kr. och stannat vid ett förslagsanslag av 4 700 000 kr., eller 1 425 000 kr. mindre än innevarande budgetår. På grund av att årets anslag innehöll större engångsanslag för vissa beslutade byggen, medger även det sänkta anslaget ett ytterst sparsamt tillmötesgående av några av de mest angelägna anslagskraven, men det motsvarar på intet sätt de krav som ställts för att Stockholms högskola bättre skall kunna möta den ständigt ökade tillströmningen av studenter.

Den nuvarande och kommande bristen på lärare på såväl hög- som lågstadiet kan karakteriseras som ett resultat av den bristande planering, som har utmärkt skötseln av utbildningsfrågorna under en mycket lång tid. Tanken på ett prognosinstitut för intellektuella yrken har lagts på is, och

de många utredningarna har icke gett några väsentliga resultat. I den akuta nödsituation som uppstått har regeringen tvingats lägga fram proposition om att folkskollärare med minst tre års tjänstgöring och viss vidareutbildning skall kunna få ordinarie tjänst i 23:e lönegraden på enhetskolans högstadium. Även om detta kan bereda tillfällig lättnad, måste emellertid undervisningsfrågorna lösas efter långsiktig planering med sikte på att bereda bättre utbildningsmöjligheter för bredare skikt inom det svenska folket.

Denna särskilda lärarutbildning kommer också att ställa ökade krav på Stockholms högskola.

Ser man frågan om anslagen till Stockholms högskola ur detta vidare perspektiv, framstår statsmaktens ansvar för utbildningen ännu tydligare.

Styrelsens och lärarrådets förslag torde i alla väsentliga punkter vara välmotiverat. Med hänsyn till vissa återopade omständigheter nöjer vi oss dock med att föreslå de anslagssummor, som universitetskanslern stannat vid efter en avsevärd nedprutning av styrelsens och lärarrådets förslag. Ett beslut i denna riktning medger ett avsevärt bättre tillgodoseende av de framställda önskemålen än genom regeringens proposition.

I *motionerna I:474 och II:617* har anförts bland annat följande.

Vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition 1952:137 angående anslag för budgetåret 1952/53 till högskolan jämte i ämnet väckta motioner, fann statsutskottet det önskvärt, att en långsiktig plan uppgjordes för högskolans upprustning. Statsutskottet uttalade i samband härmed följande: »Härvid bör behovens angelägenhetsgrad klarläggas såväl i vad avser lärarkrafter som lokaler och materiel, samt den ordningsföljd angivas, i vilken utbyggnaden lämpligen bör bedrivas under hänsynstagande till att åtgärderna få den fördelning på olika budgetår, att de ekonomiska förutsättningarna för deras genomförande te sig möjliga.» Utskottet förordade att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhölle om att en dylik upprustningsplan uppgjordes, som sedan kunde läggas till grund för Kungl. Maj:ts och riksdagens prövning av Stockholms högskolas anslagsäskanden. Riksdagen fattade beslut i enlighet med vad utskottet i sitt utlåtande föreslagit.

Kungl. Maj:t uppdrog sedermera åt kanslern för rikets universitet att, i enlighet med vad statsutskottet i sitt ovannämnda utlåtande angivit, uppgöra och till Kungl. Maj:t inkomma med en plan för upprustning av Stockholms högskola. I skrivelse den 26 augusti 1952 anmodade kanslern högskolans styrelse att skyndsamt dels genom vederbörande organ vid högskolan låta verkställa av kostnadsberäkningar åtföljd utredning i ämnet, dels ock till kanslersämbetet överlämna det sålunda sammanställda utredningsmaterialet. Redan den 30 september samma år överlämnade styrelsen till kanslersämbetet ett inom högskolans rektorsnämnd uppgjort förslag med tillhörande kostnadsberäkningar. Denna plan tog sikte på att högskolan under budgetåren 1953/54—1957/58 skulle i enlighet med ett av 1945 års universitetsberedning gjort uttalande i huvudsak bringas till paritet med statsuniversiteten i fråga om personella och materiella resurser. Till närmare belysning av vad rektorsnämnden avsåg härmed uttalade den följande. »Den paritet med statsuniversiteten, som högskolan eftersträvar, och som enligt högskolans mening bör vara målet för den nu aktuella långsiktiga upprustningsplanen, vill högskolan karakterisera så, att högskolan inom

sina områden erhåller en funktionsduglighet av samma valör som statsuniversitetet för närvarande ha.»

Vid sin granskning av rektorsnämndens utredning kom kanslern till den uppfattningen, att den däri framlagda upprustningsplanen måste i åtskilliga avseenden göras till föremål för översyn och ytterligare bearbetning. Han ansåg sig emellertid kunna i huvudsak lägga utredningen till grund för bedömningen av anslagsbehovet för budgetåret 1953/54. Föredragande departementschefen förklarade i propositionen 1953: 123, att han delade kanslerns uppfattning, men att utredningen dock i huvudsak kunde läggas till grund för bedömningen av högskolans anslagsbehov för nämnda budgetår.

Med skrivelse den 28 juli 1953 avlät högskolans rektorsämbete en inom ämbetet upprättad promemoria, innehållande i enlighet med under hand lämnade direktiv en sammanställning för de särskilda ämnena över för budgetåret 1953/54 inrättade tjänster och anvisade anslag, erforderliga nya tjänster och anslagsökningar under femårsperioden 1953/58 ävensom av lärarrådet eller andra vederbörande organ framförda motiveringar till de i upprustningsplanen angivna behoven m. m. Såvitt framgår av proposition nr 136 till årets riksdag har vid departementsbehandlingen av högskolans anslagsäskanden den av högskolan med anledning av 1952 års riksdagsbeslut framlagda femårsplanen icke blivit beaktad i så måtto att den lagts till grund för Kungl. Maj:ts förslag.

För de av styrelsen på grundval av lärarrådets förslag framlagda petita för budgetåret 1954/55 har däremot femårsplanen legat till grund. Sålunda har för nämnda budgetår upptagits dels de begärda anslagsökningar, som rektorsnämnden hänfört till budgetåret 1953/54, men som icke blivit tillgodosedda i propositionen 1953: 123, dels ock de i upprustningsplanen för budgetåret 1954/55 upptagna äskandena. Universitetskanslern har i sitt utlåtande över högskolans anslagsbehov för nästa budgetår i det stora hela ställt sig bakom lärarrådets plan och framlagt förslag om en betydande utökning av den vetenskapliga personalen och en viss förstärkning även av övriga personalkategorier. Departementschefen har emellertid endast i mycket begränsad omfattning upptagit de sålunda tillstyrkta förstärkningarna. En jämförelse mellan upprustningsplanen i vad den avser budgetåren 1953/54 och 1954/55, å ena sidan, och vad som beviljats för det förstnämnda budgetåret samt nu föreslagits för det sistnämnda, å andra sidan, ger vid handen att ett stort gap redan uppkommit mellan vad högskolemyndigheterna och kanslern funnit nödvändigt och vad Kungl. Maj:t ansett sig kunna medgiva. I fråga om personalanslaget må här framhållas att ett realiserande av upprustningsplanen skulle intill den 1 juli 1954 ha tillfört högskolan 59 nya befattningar. Vid bifall till proposition nr 136 kommer högskolan att för de båda ifrågakvarande budgetåren få personaförstärkning med allenast 24 nya tjänster, alltså långt mindre än hälften av vad som upptages i högskolans femårsplan, vilken universitetskanslern lagt till grund för sina anslagsäskanden till högskolan.

Mot bakgrunden av denna jämförelse torde det icke vara överdrivet att påstå, att den förstärkning som sålunda givits och nu föreslås knappast kan karakteriseras såsom en upprustning. Frågan om högskolans upprustning är så mycket mer brådskande som högskolans myndigheter redan 1952 framlagt en prognos över antalet studenter vid högskolan åren 1952—1960, vilken bebädar en mycket stark ökning därav. Enligt denna skulle högskolan under var och en av höstterminerna 1952 och 1953 få cirka 1 000 nya stu-

denter. De verkliga siffrorna blevo 959 respektive 1 025. För de följande åren under decenniet förutser prognosen en kontinuerlig ökning av antalet nyinskrivna, som hösten 1960 skulle uppgå till minst 1 450 och högst 2 500. Med hänsyn till denna ökning av studentantalet ter det sig oundvikligt att statsmakterna omedelbart och på allvar ta itu med frågan om högskolans upprustning, om vars ofrånkomlighet dock alla torde vara ense. Den av högskolan framlagda upprustningsplanen bör därför snarast möjligt tagas upp till behandling av Kungl. Maj:t och därefter föreläggas riksdagen. Högskolans upprustning bör enligt vår mening planläggas och bedrivas så, att högskolan uppnår en fullt effektiv undervisningskapacitet senast vid slutet av budgetåret 1957/58. I avvaktan på upprustningsplanens framläggande är det emellertid med hänsyn till den starkt ökande tillströmningen till högskolan och för att uppnå den fördelning av kostnaderna för upprustningen på flera budgetår, som statsutskottet ansett önskvärd, enligt vår mening nödvändigt att högskolan redan för nästa budgetår tillföres ytterligare tjänster och anslagsökningar utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit i propositionen nr 136.

I första hand vilja vi påyrka att ytterligare två av högskolemyndigheterna föreslagna och av kanslern tillstyrkta professorer inrättas, nämligen en i litteraturhistoria med poetik och en inom ämnesområdet geografi, vilka dubblingar skett vid statsuniversiteten sedan åtskilliga år tillbaka.

Lärarrådet har i sina anslagsäskanden särskilt starkt understrukt nödvändigheten av att högskolans docentorganisation förstärkes. Högskolans tre fakulteter har för närvarande 26 docentbefattningar, vartill kommer en forskardocentur. Motsvarande fakulteter i Uppsala ha 64 docentbefattningar och de i Lund 61, varjämte vardera universitetet har 6 reguljära forskardocenturer och ett par personliga. Högskolans upprustningsplan förutsätter inrättandet av 29 nya docentbefattningar, successivt under femårsperioden. För budgetåret 1953/54 upptogs i femårsplanen 7 nya docenturer och 1 forskardocentur. Kanslern tillstyrkte förslaget så när som på en docentur. Kungl. Maj:t föreslog 3, vilket även blev riksdagens beslut. För budgetåret 1954/55 har lärarrådet begärt dels de 5 befattningar som stå kvar från budgetåret 1953/54, dels 6 docentbefattningar och 1 forskardocentur som i planen hänförs till 1954/55, sammanlagt alltså 10 docentbefattningar och 2 forskardocentbefattningar. Kanslern har biträtt förslaget och särskilt framhållit att högskolans docentorganisation enligt hans mening oundgängligen tarvade en väsentlig förstärkning. Departementschefen har också sagt sig vara väl medveten om de brister, som här alltjämt föreligga, men har endast ansett sig kunna förorda inrättandet av 4 nya docentbefattningar. Enligt vår mening råder på denna punkt en sådan skillnad mellan högskolans och statsuniversitetens resurser att man närmast skulle vilja beteckna den som orimlig. Docentbefattningarna äro av livsviktig betydelse för nyrekryteringen av den akademiska lärarkaren och av utomordentlig vikt för förstärkning av den akademiska lärarorganisationen. Vi vilja därför förorda, att de av högskolan begärda och av kanslern tillstyrkta docentbefattningarna inrättas redan från nästa budgetår och att medel till åtminstone en forskardocentur beviljas nu. Det må framhållas, att några svårigheter att tillsätta dessa tjänster alls icke kunna väntas uppkomma. En under senaste höstterminen ledig docenttjänst inom humanistiska fakulteten lockade icke mindre än 11 väl kvalificerade sökande. Även inom de båda andra fakulteterna finnas tillräckligt många aspiranter med god kompetens.

På ytterligare ett par punkter krävs oundgängligen en förstärkning av lärarkrafterna för att förhindra att bristen i undervisningskapaciteten blir katastrofal. Hit hör exempelvis ämnet genetik. En ny biträdande lärartjänst i ämnet har begärts i flera år, och lärarrådet har i sin anslagsskrivelse klart visat upp att den genetiska institutionen i Stockholm är i hög grad underdimensionerad i förhållande till motsvarande institution i Lund. Vi föreslå, att riksdagen beviljar medel till den begärda biträdande lärartjänsten.

Hit hör vidare de pedagogiska lektoraten. Högskolemyndigheterna ha med hänvisning till att dylikt lektorat i engelska språket inrättats vid båda statsuniversiteterna och under framhållande av att en dylik förstärkning av lärarstaben på grund av det mycket stora antalet studerande i ämnet, är minst lika behöfvlig vid Stockholms högskola som vid statsuniversiteterna, begärt att ett pedagogiskt lektorat i engelska språket skulle inrättas även vid högskolan. Vi finna denna argumentering övertygande och hemställa att medel beviljas till ett sådant lektorat från nästa budgetår.

Under innevarande läsår har högskolans nya byggnad för humanistiska biblioteket tagits i bruk. Högskolan har stora komplex av okatalogiserade böcker som till följd av personalbrist alltjämt vänta på att inordnas i bibliotekets samlingar. Det har beräknats att en katalogisering av detta bokbestånd skulle kräva sammanlagt minst 20 000 arbetstimmar med utbildad arbetskraft. Arbetet borde slutföras inom en tidrymd av högst fem år, vilket skulle kräva ett årligt anslag av 20 200 kronor till extra arbetskraft under de närmaste 5 åren. Kanslern har tillstyrkt denna framställning och framhållit, att den stora eftersläpningen i katalogiseringsarbetet vid biblioteket utgjorde en allvarlig olägenhet samt att bibliotekets fasta arbetskrafter vore alltför fåtaliga för att kunna ombesörja härmed förenat arbete vid sidan av de löpande uppgifterna. Enligt vår mening är det angeläget, att den nya biblioteksbyggnadens resurser kunna utnyttjas fullt ut. En minskning av anslaget till extra personal till 10 000 kronor såsom föreslagits i propositionen nr 136 skulle medföra att 2 nu anställda personer måste avskedas och att katalogiseringsarbetet nedbringas till en takt som gör det omöjligt för biblioteket att inom överskådlig tid kunna utnyttja sitt bokbestånd. Så länge detta icke är katalogiserat måste vid flertalet inköp av böcker kontrolleras att de icke redan finnas bland de okatalogiserade samlingarna. Eftersättes kontrollen riskerar biblioteket att, när hela bokbeståndet en gång är katalogiserat, ha gjort onödiga inköp av ett stort antal dubletter.

På ytterligare en punkt vilja vi påkalla en omedelbar ökning av anslagen till högskolan nämligen i vad avser juridiska fakultetens kursanslag, vilket bör ökas med 11 100 kronor till av kanslern föreslagna 37 000 kronor.

Posten till bidrag till vissa institutioner är i gällande huvudstat uppförd med 143 000 kronor. Departementschefen har förordat att denna post uppföres med oförändrat belopp.

Posten till omkostnader är nu uppförd med 672 400 kronor.

Departementschefen har föreslagit att posten för nästa budgetår uppföres med 724 600 kronor, innebärande en anslagsökning med 52 200 kronor.

Posten till materiel m. m. är nu upptagen med 530 000 kronor.

Departementschefen har tillstyrkt en uppräknig av posten med 40 000 kronor till 570 000 kronor.

Posten till engångskostnader till materielanskaffning är i gällande huvudstat uppförd med 275 000 kronor.

Departementschefen har förordat att denna post för nästa budgetår uppföres med 240 000 kronor och härvid beräknat 56 650 kronor för meteorologiska institutets behov.

För innevarande budgetår ha 2 175 000 kronor anvisats till engångskostnader för byggnadsarbeten.

Departementschefen föreslår att ifrågavarande utgiftspost för nästa budgetår upptages med 305 000 kronor och fördelas sålunda:

1. Inredning och utrustning av nybyggnad för zootomiska institutet	80 000
2. Reparationsarbeten inom högskolans kanslibyggnad	125 000
3. Anordnande av panncentral	100 000
	Summa kronor 305 000

Posten till pensioner och livräntor är nu uppförd med 200 000 kronor.

Departementschefen har beräknat, att för nästa budgetår under förevarande post erfordras ett belopp av 235 000 kronor, vilket innebär en ökning med 35 000 kronor.

Huvudstatens inkomstsida. Anslagsbehovet.

Högskolans inkomster — utöver statsbidrag och bidrag från Stockholms stad — ha av departementschefen beräknats sålunda:

Avkastning från högskolans fonder	490 000
Avgifter från de studerande	165 000
Hyror och arrenden	30 600
Bidrag från enskilt håll	35 600
Diverse inkomster	2 700
	Summa kronor 723 900

Såsom av den föregående redogörelsen framgått har å andra sidan huvudstatens utgiftssida beräknats sålunda:

Avlöningar, <i>förslagsvis</i>	4 406 300
Bidrag till vissa institutioner	143 000
Omkostnader, <i>förslagsvis</i>	724 600
Materiel m. m.	570 000
Engångskostnader för materielanskaffning	240 000
Engångskostnader för byggnadsarbeten	305 000
Pensioner och livräntor, <i>förslagsvis</i>	235 000
	Summa kronor 6 623 900

Departementschefen har i detta sammanhang anfört följande.

Anslagssumman skulle vid bifall till vad jag föreslagit komma att uppgå till (6 623 900 — 723 900 =) 5 900 000 kronor, varav Stockholms stads bidrag utgör maximibeloppet 1 200 000 kronor och statens bidrag återstoden eller 4 700 000 kronor. Förslagsanslaget till Bidrag till Stockholms högskola bör alltså uppföras med sistnämnda belopp, vilket innebär en anslagsminskning med 1 425 000 kronor.

Utskottet. Såsom av den lämnade redogörelsen framgår innebär Kungl. Maj:ts förevarande förslag visserligen en viss förstärkning av Stockholms högskolas nuvarande resurser, men icke den upprustning av högskolan, som universitetskanslern i sitt den 26 november 1953 avgivna yttrande över högskolans anslagsbehov för nästa budgetår ansett erforderlig och angelägen. Det i motionen II: 598 framställda yrkandet överensstämmer med kanslerns förslag medan i motionerna I: 474 och II: 617 gjorts framställning om dels tillgodoseende redan från och med nästa budgetår av vissa såsom särskilt angelägna betecknade ändamål, dels ock utarbetande och framläggande för riksdagen av en plan för högskolans upprustning, så att högskolan vid utgången av budgetåret 1957/58 skulle uppnå en för undervisningen betryggande effekt.

Med anledning av sistnämnda yrkande får utskottet erinra därom, att statsutskottet i sitt av riksdagen godkända utlåtande 1952: 157 (s. 22) anförde att utskottet vore medvetet om de stora och allvarliga brister, som föreläge beträffande utrustningen av Stockholms högskola. Utskottet fann det önskvärt, att en långsiktig plan uppgjordes för högskolans upprustning. Härvid borde behovens angelägenhetsgrad klarläggas i vad avsåge såväl lärarkrafter som lokaler och material samt den ordningsföljd angivas, i vilken utbyggnaden lämpligen borde bedrivas under hänsynstagande till att åtgärderna finge den fördelning på olika budgetår att de ekonomiska förutsättningarna för deras genomförande tedde sig möjliga. Utskottet förordade att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhölle om att en dylik utbyggnadsplan uppgjordes, som sedan kunde läggas som grund för Kungl. Maj:ts och riksdagens prövning av Stockholms högskolas anslagsäskanden.

Sedan Kungl. Maj:t med anledning av denna begäran från riksdagens sida uppdragit åt kanslern för rikets universitet att uppgöra ifrågavarande plan anmodade kanslern den 26 augusti 1952 högskolans styrelse att genom vederbörande organ vid högskolan låta verkställa utredning i ämnet. Den 30 september 1952 överlämnade styrelsen till universitetskanslersämbetet ett inom högskolan av dess rektorsnämnd uppgjort förslag med tillhörande kostnadsberäkningar, avseende budgetåren 1953/54—1957/58. Enligt kanslerns uppfattning, som biträdades av chefen för ecklesiastikdepartementet, måste ifrågavarande plan i åtskilliga avseenden göras till föremål för översyn och ytterligare bearbetning.

Med skrivelse den 28 juli 1953 avlät rektorsämbetet vid högskolan en

promemoria, innehållande en sammanställning för de särskilda ämnena över för budgetåret 1953/54 inrättade tjänster och anvisade anslag, erforderliga nya tjänster och anslagsökningar under femårsperioden 1953/58 samt av lärarrådet eller andra vederbörande organ framförda motiveringar till de i upprustningsplanen angivna behoven m. m. Universitetskanslern har i sitt yttrande över högskolans anslagsbehov för nästa budgetår i väsentlig utsträckning accepterat de i sistnämnda plan framställda förslagen.

Såvitt utskottet kunnat finna ha nämnda inom högskolan verkställda utredningar av departementschefen i huvudsak behandlats som anslags-
äskanden i vedertagen bemärkelse och icke som en sådan plan för högskolans utbyggnad, som avsågs i statsutskottets ovan omförmälda, av 1952 års riksdag godkända utlåtande nr 157.

Med anledning av vad sålunda i ärendet förekommit och det i motionerna I: 474 och II: 617 framställda yrkandet om en upprustningsplan för Stockholms högskola vill utskottet — under framhållande av nödvändigheten av att högskolan inom rimlig tid kommer i paritet med universiteten i Uppsala och Lund — för sin del förorda att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller om att en översyn genom en på lämpligt sätt sammansatt organisationskommitté kommer till stånd rörande högskolans nuvarande resurser, utbyggnadens lämpliga utformning, behovens angelägenhetsgrad, åtgärdernas fördelning på olika budgetår m. m. De hittills verkställda utredningarna i ämnet böra enligt utskottets mening utgöra en lämplig grund för kommitténs blivande arbete. Utskottet vill också ifrågasätta huruvida det icke kan befinnas lämpligt att i nämnda kommitté insätts företrädare för universiteten i Uppsala och Lund.

Då ifrågavarande arbetsuppgifter näppeligen kunna bli fullgjorda inom sådan tid, att på resultatet av desamma grundat förslag kan föreläggas redan 1955 års riksdag, får utskottet framhålla, att utskottet förutsätter, att Kungl. Maj:t utan hinder av det genom kommittén pågående utredningsarbetet vid budgetberedningen för budgetåret 1955/56 tillgodoser de ändamål vid högskolan, som kunna betecknas såsom särskilt angelägna.

Utskottet tillstyrker bifall till Kungl. Maj:ts under förevarande punkt framställda förslag.

Vid sin prövning av de motionsvis gjorda yrkandena har utskottet ansett att starka skäl blivit anförda för inrättande av ett pedagogiskt lektorat i engelska språket och för förstärkning av docentinstitutionen vid högskolan. Utskottet tillstyrker därför att nämnda lektorat kommer till stånd från och med nästa budgetår samt att utöver de fyra av Kungl. Maj:t föreslagna docentbefattningarna två rörliga dylika tjänster inrättas likaledes från och med nästa budgetår. På grund härav bör den i huvudstaten ingående posten till avlöningar höjas med sammanlagt i runt tal 63 000 kronor och statens bidrag uppräknas med samma belopp till 4 763 000 kronor.

Det i motionerna I: 474 och II: 617 gjorda yrkandet om ökning av humanistiska bibliotekets anslagsmedel till extra personal med 10 000 kronor synes utskottet kunna tillgodoses på så sätt, att erforderligt belopp för detta ändamål ställes till förfogande ur den del av det under nästföljande punkt upptagna anslaget till Gemensamma universitetsändamål: Extra utgifter, som må komma att avses för Stockholms högskolas behov.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet, att riksdagen må

I. i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna II: 598 samt I: 474 och II: 617, sistnämnda bägge motioner i vad de avse personalorganisationen,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1954/55, vidtaga de ändringar i personalförteckningen för Stockholms högskola, som föranledes av vad departementschefen och utskottet anför,

b) godkänna följande huvudstat för Stockholms högskola att tillämpas under budgetåret 1954/55:

H u v u d s t a t.

Utgifter:

1. Avlöningar, <i>förslagsvis</i>	4 469 300
2. Omkostnader, <i>förslagsvis</i>	724 600
3. Materiel m. m.	570 000
4. Engångskostnader för materielanskaffning ..	240 000
5. Engångskostnader för byggnadsarbeten	305 000
6. Bidrag till vissa institutioner	143 000
7. Pensioner och livräntor, <i>förslagsvis</i>	235 000
	<hr/>
	Summa kronor 6 686 900

Inkomster:

1. Avkastning från högskolans fonder	490 000
2. Avgifter från de studerande	165 000
3. Hyror och arrenden	30 600
4. Bidrag från enskilt håll	35 600
5. Diverse inkomster	2 700
6. Bidrag från Stockholms stad	1 200 000
7. Bidrag från staten	4 763 000
	<hr/>
	Summa kronor 6 686 900

c) till *Bidrag till Stockholms högskola* för budgetåret 1954/55 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 4 763 000 kronor,

II. i anledning av motionerna I: 474 och II: 617, i vad de avse en upprustningsplan för Stockholms högskola, i

skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en översyn av hittills verkställda utredningar för upprustning av högskolan och utarbetande av en organisationsplan härför i enlighet med vad utskottet ovan angivit.

10:o) **Gemensamma universitetsändamål: Extra utgifter.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (s. 106—120), vilket innebär uppförande på riksstaten av ett nytt anslag för ifrågavarande ändamål, avsett för universiteten i Lund och Göteborg, karolinska institutet, Stockholms högskola samt tandläkarhögskolorna i Stockholm och Malmö, hemställer utskottet, att riksdagen må till *Gemensamma universitetsändamål: Extra utgifter* för budgetåret 1954/55 under åttonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 300 000 kronor.

11:o) **Utrustning för centrifuganläggning vid karolinska mediko-kirurgiska institutets fysiologiska institution.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (s. 121 o. 122), vilket innebär anvisande av medel för att sätta ifrågavarande anläggning i driftsdugligt skick, hemställer utskottet, att riksdagen må till *Utrustning för centrifuganläggning vid karolinska mediko-kirurgiska institutets fysiologiska institution* för budgetåret 1954/55 under åttonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 155 000 kronor.

12:o) **Sveriges deltagande i det s. k. tredje internationella geofysiska året.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (s. 123—126), vilket innebär anvisande av medel till organisations- och administrationskostnader för svenskt deltagande i det s. k. tredje geofysiska året 1957—58, hemställer utskottet, att riksdagen må till *Sveriges deltagande i det s. k. tredje internationella geofysiska året* för budgetåret 1954/55 under åttonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 15 000 kronor.

13:o) **Uppskjuten fråga.** Beträffande vad Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen i fråga om organisationen av den högre undervisningen i skeppsbyggeri, avger utskottet senare under riksdagen utlåtande, vilket utskottet härmed får för riksdagen

anmäla.

Stockholm den 18 maj 1954.

På statsutskottets vägnar:
MARTIN SKOGLUND.